

Způsobová závislost

- věta závislá na větě konjunktivní nebo na polovětné infinitivní konstrukci **je vždy konjunktivní** (viz podmínkové věty, kde je v obou větách konjunktiv)
- způsobová závislost se uplatňuje zejména v souvislosti s tzv. druhou (nepřímou) závislostí, kdy se VH původního souvětí sama stane závislou (mívá pak inf. nebo konj, ale ne vždy!!):
 - Když přijdeš včas, ukážu ti fotky z dovolené. → Řekl, že když přijdeš včas, ukáže ti fotky z dovolené. (hlavní větou je „řekl“)
 - Přichází, ačkoliv je nemocný. → Stává se, že přichází, ačkoliv je nemocný. / Je známo, že přichází, ačkoliv je nemocný.
- pozor na záměnu pojmů hlavní a řídicí věta:
 - řídicí věta** řídí nějakou další větu, ale sama může záviset na jiné větě („ukáže ti fotky...“)
 - hlavní věta** není závislá na žádné další větě („řekl“)
- původní hlavní věta může mít v druhé závislosti podobu infinitivní konstrukce i věty s konjunktivem, to závisí na tom, na jakém predikátu je závislá (např. při závislosti na „řekl“ má podobu ak. + inf., při závislosti na *non dubito*, *quin* věty s konjunktivem)
- původní vedlejší věta, nyní závislá na druhou, má většinou konjunktiv
- **vztažné věty** jako jediné **nemusí (ale mohou)** podléhat způsobové závislosti, protože jsou spjaty především se jménem, na které se vážou. Objevuje se v nich ind. i konj.

ZVLÁŠTNOSTI KONJUNKTIVU NEPŘÍMÉ ZÁVISLOSTI

- **nepoužívá se konjunktiv opisného časování, pro následnost se používá konjunktiv pro současnost** (současnost a následnost splývají, nelze je odlišit)
- pro potřeby souslednosti má konjunktiv platnost příslušného času v indikativu (konj. pf. má platnost indikativu perfekta, konj. prez. má platnost indikativu přítomnosti atd.)

Nestandardní chování konjunktivu

1. **konj. perf.** ve významu **potenciálním** a **zakazovacím** se chová jako **čas hlavní**, protože se vztahuje k přítomnosti

Nemo dubitaverit, quin magna sit vis eloquentiae.

Nikdo by nepochyboval, že síla výmluvnosti je veliká.

(konj. potenciální, ve významu „pochyboval by snad někdo“)

Ne quis sit admiratus, cur abeam.

Ať se nikdo nediví, proč odcházím.

2. **konj. imperf.** ve významu **ireálním** se **může** také chovat **jako čas hlavní**, protože se vztahuje k přítomnosti:

Memorare possem, quibus in locis maximas hostium copias populus Romanus fuderit, ni ea res longius nos ab incepto traheret.

Mohl bych připomenout, na kterých místech římský národ potřel velmi veliká vojska nepřátel, kdyby nás ta věc příliš neodváděla od počaté látky.

3. Často se však konjunktiv věty závislé **připodobňuje** ke konjunktivu **ireálnímu** – tzv. *attractio modi* (N§361,4, p. 245) a má tedy také konjunktiv imperfekta.

*Hisce ego rebus exempla adiungerem, nisi, apud quos haec **haberetur** oratio, **cernerem**.*

K těmto věcem bych připojil příklady, kdybych nevěděl, kdo tuto řeč poslouchá.

- souslednost po infinitivech je složitější
- **infinitiv perfekta** mívá platnost **vedlejšího času**, ale:

Pokud má nezávislé souvětí tvar *Si id fecisti, erravisti*, tak je při **závislosti na přítomném predikátu** typu *dico* ve **vedlejší větě konj. pf.** (tzv. Reuschovo pravidlo):

*Si id fecisti, erravisti → Dico te **erravisse**, si id feceris.*

Jestliže jsi to udělal, chyboval jsi. → Říkám, že jsi chyboval, jestliže jsi to udělal.

- u infinitivu **prézentu a futura závisí na času nadřazeného predikátu ve VH**:
 1. pokud je predikát ve VH v čase hlavním, chovají se inf. prez. a fut. jako čas hlavní;
 2. pokud je predikát ve VH v čase vedlejším, chovají se jako čas vedlejší.

Je to logické, protože vyjadřují současnost a následnost, a spadají tedy do časové roviny, určené absolutním časem predikátu ve VH. Je-li tedy predikát ve větě hlavní v minulosti, spadají také do minulosti (souvětí jako celek je zasazeno do minulosti).

Přehled konstrukcí**Věta řídicí v konjunktivu**

věta hlavní	věta řídicí	věta vedlejší ve 2. závislosti
čas hlavní	konj. prez., opisný konj. na <i>-urus sim</i> (současnost, následnost)	konj. prez. (současnost, následnost)
		konj. pf. (předčasnost)
	konj. pf. (předčasnost)	konj. impf. (současnost, následnost)
		konj. plpf. (předčasnost)
čas vedlejší	konj. impf., opisný konj. na <i>-urus essem</i> (současnost, následnost)	konj. impf. (současnost, následnost)
		konj. plpf. (předčasnost)
	konj. plpf. (předčasnost)	konj. impf. (současnost, následnost)
		konj. plpf. (předčasnost)

Věta řídicí v infinitivu

věta hlavní	věta řídicí	věta vedlejší ve druhé závislosti
čas hlavní	inf. prez., inf. futura, ptc. prez, ptc. fut.	konj. prez. (současnost, následnost)
		konj. pf. (předčasnost)
	inf. pf., ptc. pf.	konj. impf. (současnost, následnost)
		konj. plpf. (předčasnost)
čas vedlejší	inf. prez., inf. fut., ptc. prez., ptc. fut.	konj. impf. (současnost, následnost)
		konj. plpf. (předčasnost)
	inf. pf., ptc. pf.	konj. impf. (současnost, následnost)
		konj. plpf. (předčasnost)

- pravidla o způsobové závislosti jsou **tendencí**, existuje řada případů, kdy se nedodrží
- při volbě tvaru může být významnější než pravidlo některý jiný faktor, např. potřeba vyjádřit dokončenost nebo průběh děje apod.
- způsobová závislost se může uplatnit i tam, kde jsou věty od sebe formálně odděleny tečkou, ale závisí na nějakém predikátu, např. o odstavec výše (srov. Caesar řekl, že...!)

POUŽITÁ LITERATURA

- GHISELLI, Alfredo – CONCIALINI, Gabriela. *Il nuovo libro di latino – vol. I. Teoria*. V ristampa. Bari : Laterza, 2002. 550 s. ISBN 88-421-0322-5.
- NOVOTNÝ, František. *Základní latinská mluvnice*. Vyd. 2., v H & H 1. Jinočany : H & H, 1992. 297 s. ISBN 80-85467-91-7.
- PEŇÁZ, Petr – URBANOVÁ, Daniela. *Syntax latinského souvětí*. Pracovní text UKS FFMU.
- TRAINA, Alfonso – BERTOTTI, Tullio. *Sintassi normativa della lingua latina : teoria*. 2. ed. Bologna : Cappelli Editore, 1993. 519 s. ISBN 88-379-0717-6.